

Гернего Ю.О.

*к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана
м. Київ, Україна*

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОНИХ РИНКАХ

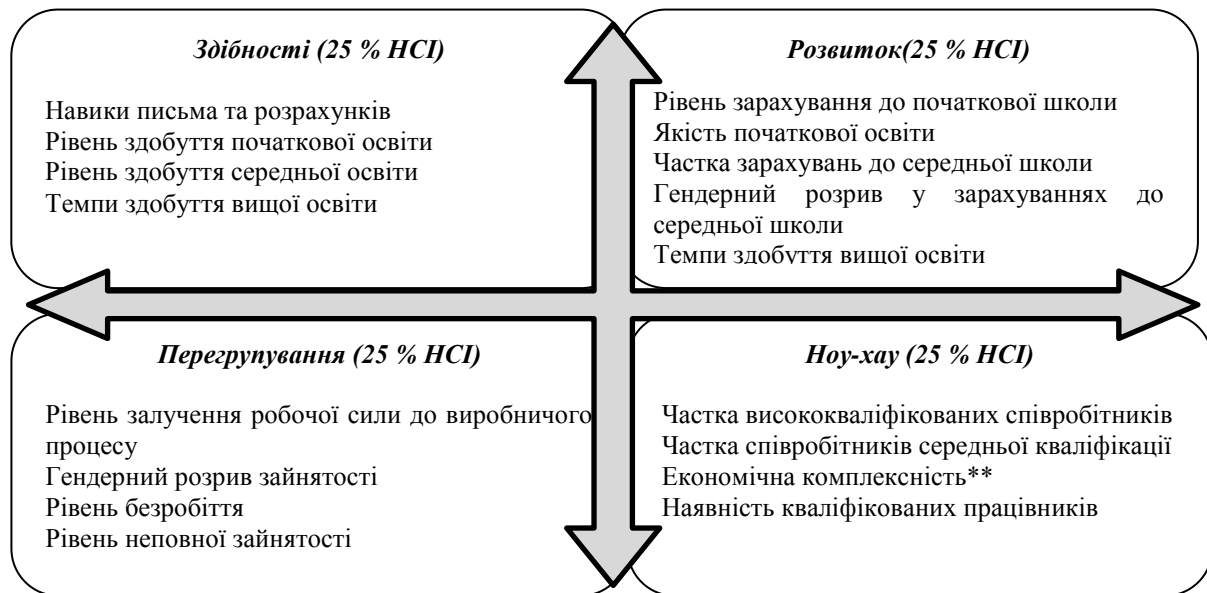
У сучасних фахівців, беззаперечно, не виникає сумнівів, що соціально-економічний розвиток економіки України виступає базисом зростання ефективності та потенціалу становлення її конкурентних позицій на міжнародних ринках. Адже, посилення глобалізаційних тенденцій в світовій економіці зумовило активізацію інтегрованості та все більшої залежності національних економік від кон'юнктури міжнародних ринків. Висхідні тенденції активізації соціальних та фінансово-економічних криз у світовому масштабі призвели до виникнення нагальної потреби оцінки зусиллями міжнародних організацій параметрів людського розвитку.

Проте, ключові параметри соціально-економічного розвитку формуються на рівні національної економіки та знаходять свій прояв за посередництвом оцінки: існуючого фінансово-ресурсного потенціалу, стану продуктивних сил та виробничих відносин, раціональності розподілу капіталу та інвестицій, параметрів результативності системи соціальних стандартів. Це створює ряд чинників поліпшення стану сучасного вітчизняного суспільства, активізації його соціально-економічного розвитку.

Незважаючи на те, що економіка України отримала статус ринкової, все ще продовжується формування інвестиційного та бізнес-середовища з належним ступенем справедливої конкуренції, конкурентоспроможного реального сектору економіки, збалансованого внутрішнього ринку, розвиненої та стабільної соціально-економічної інфраструктури, широкого прошарку середнього класу та високого рівня життя. Зберігається помірна залежність параметрів соціально-економічного розвитку економіки від стану світових ринків товарів та послуг, міжнародної стабільності.

Поряд із обґрунтуванням позицій національної економіки на міжнародних ринках, виникає необхідність дослідження факторів, які складають основу для забезпечення конкурентоспроможності у світі. Зокрема, дослідження міжнародних організацій дають підстави стверджувати, що для економіки України таким «переможним» фактором є людський капітал.

Аналіз сучасного стану людського капіталу та ступеню його використання здійснюється експертами Всесвітнього економічного форуму в рамках Індексу людського капіталу (*НСІ*). В контексті розрахунку індексу, під людським капіталом розуміють людські знання та навички, які сприяють створенню цінностей у світовій економічній системі [1]. Оцінка людського капіталу здійснюється за чотирма групами показників (рис. 1.).

Рис. 1. – Індикатори людського капіталу (згідно методології ВЕФ)*

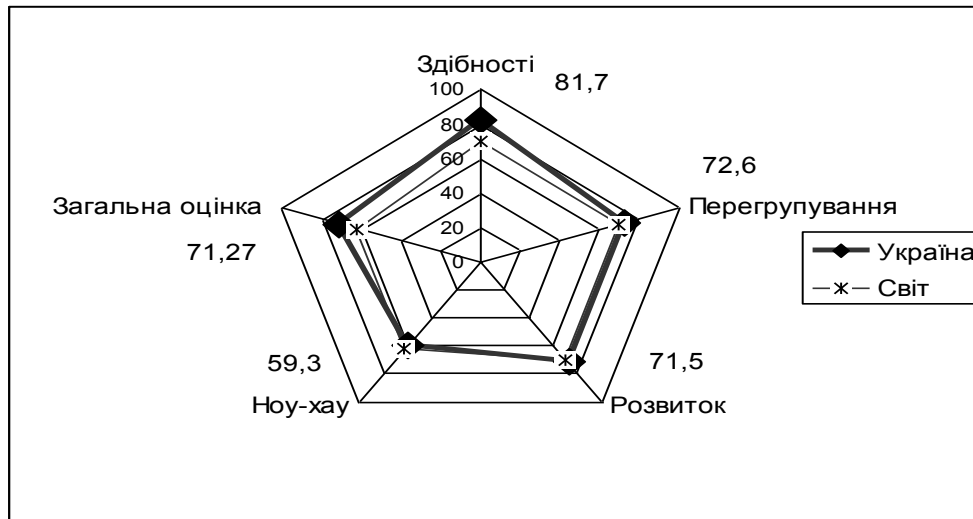
* Джерело: складено автором за [2]

** Міра поширення продуктивних знань та навичок робочої сили в країні, що знаходить свій прояв у складності (комплексності) експортної продукції. Показник похідний від того, який зазначений в Атласі економічної комплексності (*Atlas of Economic Complexity*), а саме визначення того, що сучасне суспільство здатне накопичувати значний обсяг продуктивних знань, який розподіляється серед його членів. Спеціалізація членів суспільства формує різноманіття на національному та глобальному рівнях. Суспільство є успішним не лише з огляду на можливості його членів, а зважаючи на різноманіття ноу-хау та здатність до їх комбінацій для створення інноваційних продуктів [3]

Деталізація окремих аспектів людського розвитку здійснена зусиллями експертів Всесвітнього економічного форуму (*World Economic Forum*), які щорічно оприлюднюють рейтинг країн світу за оцінкою розвитку людського капіталу. Рейтингова оцінка здійснюється із застосуванням Індексу людського капіталу (*Human Capital Index*), під час визначення якого враховуються складові, що характеризують рівень освіти, професійної підготовки, працевлаштування та зайнятості, тривалості життя в країні.

В середньому, згідно із критеріями індексу, у світі розвинуто лише близько 62 % людського капіталу. У 2017-му році під час розрахунку індексу людського капіталу враховано показники 130-ти країн світу, які розвивають потенціал людського капіталу від найгіршого до найкращого (оцінка від 0 до 100). Оцінка здійснюється згідно з п'яти груп поколінь (0-14 років; 15-24 років; 25-54 років; 55-64 років; а також 65 років і старше) та чотирьох груп індикаторів: здібності (*capacity*), перегрупування (*deployment*), розвиток (*development*) та ноу-хау (*know-how*). Індикатори здібностей відображають існуючий освітній потенціал, перегрупування характеризує нерівномірності застосування знань та можливостей, розвиток дає змогу звернути увагу на поточні зусилля, спрямовані на розвиток вмінь та підвищення кваліфікації, індикатор ноу-хау показує результативність використання існуючого потенціалу [2].

У рейтингу людського капіталу 2017-го року Україна знаходилася в групі країн з рівнем доходу від низького до середнього та посіла 24-ту позицію з-поміж 130-ти країн світу із оцінкою 71,27. Натомість, у 2016-му році наша країна займала 26-те місце, а у 2015-му 31-ше місце. У розрізі окремих індикаторів позиції економіки України дещо відрізняються (рис. 2).

Рис. 2. – Структурні індикатори реалізації потенціалу людського капіталу в Україні у 2017-му році*

* Джерело: складено автором на основі [2].

У 2017-му році найсильнішими є позиції нашої країни згідно індикаторів здібностей (оцінка – 81,7; рейтинг – 5 у світі). Згідно індикаторів перегрупування оцінка України становила 72,6, що дозволило їй зайняти 31-ше місце. Оцінка згідно індикаторів розвитку склала 71,5 (31-ше місце). Найнижчою є позиція України у рейтингах індикаторів ноу-хау (оцінка – 59,3; рейтинг – 38-ме місце у світі).

Отже, позиції національної економіки згідно кожного із структурних індикаторів реалізації потенціалу людського капіталу перебувають на середньому рівні. Кожний із наведених індикаторів чинить свій вплив на загальну оцінку. Тому, для збалансування людського розвитку в Україні, під основою підтримки існуючих позицій та їх покращення у майбутньому вважаємо за доцільне вважати індикатор ноу-хау, оскільки саме він відповідає за потенціал та реалізацію інноваційних моделей розвитку людського капіталу. Це, в свою чергу, дозволить зберегти конкурентні позиції на міжнародних ринках.

Список джерел

1. Acemoglu D. *What Does Human Capital Do? A Review of Goldin and Katz's The Race Between Education and Technology.* / D. Acemoglu, D. Autor // NBER Working Paper. The National Bureau of Economic Research.- 2012. - № 17. URL: <http://www.nber.org/papers/w17820>.

3. *The Global Human Capital Report 2017. Preparing people for the future of work.* WorldEconomicForum. Geneva, 2017. – 203 p.

4. Hausmann, R., Hidalgo, C., et al. (2017) *The Atlas of Economic Complexity.* URL: <http://atlas.cid.harvard.edu/>